

УДК 378.146

Н. А. Насонова,

Н. В. Рибко

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ТЕСТУВАННЯ В СВІТЛІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

У статті розглядаються питання пов'язані з тестуванням з іноземних мов та проблемами, які мають бути вирішені для його успішного впровадження. Визначаються загальні аспекти, необхідні для розроблення методики тестування рівня сформованості комунікативної компетенції.

Вступ

У контексті приєднання України до Болонського процесу та європейського мовного простору стало необхідним реформування системи освіти у нашій країні в напрямку гуманістично-інноваційної освіти нового типу, її конкурентоспроможності в світовому освітньому просторі.

Процес реформування освіти є складною, довготривалою справою, але в контексті глобалізації зміни в структурі освіти неминучі, і цей процес європейських реформ дуже швидко просувається вперед. Європейські вищі навчальні заклади взяли на себе завдання створення європейського простору вищої освіти відповідно до основних принципів Болонської університетської хартії 1988 року. В травні 2005 року Україна приєдналась до Болонського процесу і чітко визначила орієнтири на входження в європейський освітній і науковий простір.

Сьогодні суспільство зацікавлене в тому, щоб мовна освіта в Україні набула поряд з високою ефективністю також високу якість на рівні міжнародних стандартів, що надало б можливість громадянам України відчувати себе повноправними членами європейського товариства.

Надійною базою для гармонізації мовної освіти в різних країнах, а саме стандартизації вимог до якості освіти, співвідношення результатів навчання іноземної мови як в національному, так і в міжнародному просторах, нормативним документом для розроблення Програм для вищих мовних та немовних навчальних закладів, стали прийняті Україною «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (ЗЄР) [1].

Іспити у формі тестування введено відповідно до Болонського процесу, який спрямований на створення до 2010 року спільної Зони європейської вищої освіти.

Метою статті є такі питання: яким бути тестуванню з іноземних мов, які проблеми мають вирішити освітяни та суспільство для його успішного впровадження, визначення загальних аспектів, необхідних для розроблення методики тестування рівня сформованості комунікативної компетенції.

В умовах, коли ми часто чуємо «тестування», «перевірка», «оцінювання», «європейський іспит», коли фахівці з англійської мови працюють над створенням документа, який буде базовим для визначення процедур тестування та написання національних стандартизованих тестів, для викладачів є дуже важливим зрозуміти, яка роль відводиться саме їм.

Але для розуміння «що», «як», і «для чого» потрібно тестувати, необхідно спочатку розглянути найголовніші концептуальні засади, що відбуваються в освітянській галузі, необхідно зрозуміти саму нову парадигму освіти [2].

1. Зміст навчання потребує оновлення. Необхідно зосередити увагу на пізнанні людини, її особливостей, індивідуальному самопізнанні. Необхідно враховувати людиноцентричні тенденції, не зменшуючи можливості пізнання природи та світу.

2. Змінюється спрямованість навчального процесу. Неможливо навчити людину на все життя, технології оновлюються швидше ніж здійснюється процес навчання. Звідси увага до розвитку особистості, її комунікативних здібностей, що сприяють виробленню в учня розуміння необхідності та вміння навчатися впродовж всього життя.

3. В інформаційному суспільстві знання стають безпосередньою продуктивною силою. Студент

повинен набути важливої компетенції шляхом застосування знань.

4. Заміна авторитарної педагогіки на особистісно-орієнтовану педагогічну систему, що створює умови для повноцінного розвитку особистості, формування в неї творчого критичного мислення.

5. Освіта має готувати особистість, яка адаптована до життя у світі багатоманітних зв'язків. Мова — це потужний об'єднувальний чинник.

6. Освіта має набути інноваційного характеру, звідси — необхідність сприйняття та творення змін особистістю.

Вінницький національний технічний університет ніколи не стояв осторонь від всіх тих процесів, які відбуваються в суспільстві та освіті, навпаки, він завжди був серед тих, хто сміливо впроваджував різні нововведення. Модульно-рейтингова система була однією з перших впроваджена саме в ВНТУ. Вона була спробою замінити традиційну систему оцінювання студентів на семестрові модулі та тестування, що надало можливість студентам набрати відповідну кількість балів та уникнути складання заліків та іспитів в разі погодження на оцінку відповідно до отриманих балів, або покращення своїх результатів під час іспитів. Кредитно-модульна система має ряд переваг, а саме — студенти зазнають меншого стресу та психологічного навантаження під час сесії, студенти систематично працюють протягом навчального семестру вивчаючи матеріал та отримуючи бали, а не лише перед сесією, студенти мають змогу побачити оцінювання викладачем свого рівня знань, отриманих навичок та вмій протягом семестру.

Контроль всіх умінь мовленнєвої діяльності є невід'ємною складовою системи навчання, що безпосередньо впливає на ефективність процесу навчання. Результати оцінювання студентів демонструють якість і повноту досягнення цілей на кожному етапі вивчення іноземної мови (поточний, рубіжний, підсумковий контроль).

Багаторічний досвід викладачів ВНТУ, які використовували модульно-рейтингову систему оцінювання в процесі викладання іноземних мов та всіх інших дисциплін дав змогу викладачам ВНТУ дуже швидко перейти до кредитно-модульної системи, яка використовується в Європі. Але цей багаторічний позитивний досвід поставив перед викладачами іноземних мов багато питань, які потребують, але, на жаль, не мають однозначних відповідей. Ці питання вимагають широкого обговорення між викладачами навчального закладу. І саме зараз, коли йдуть дискусії в країні стосовно тестування та оцінювання рівня знань, набутої компетенції школярів та студентів, що безпосередньо пов'язано з якістю освіти взагалі, бачення викладачами ВНТУ не тільки позитивних, а й певних негативних моментів може запобігти закладенню в нову систему навчання старих проблем. Чітке знаходження відповідей на поставленні практикою питання в різних нововведеннях, а не тільки позитивна емоційна підтримка цих нововведень, дає змогу створити умови для розвитку дійсно якісної освіти в нашій країні.

На практиці підтверджуються філософські закони, що саме ті моменти, які мали найбільше позитивне значення для викладачів та студентів в модульно-рейтинговій системі, а саме — отримання оцінок без складання іспитів за рахунок наполегливої праці протягом всього семестру, яка оцінювалась в балах, і можливість покращення результатів на іспитах — саме це і призводить до ситуації, коли студенти з абсолютно різним рівнем сформованої компетенції можуть отримати однакову оцінку відповідно до набраних балів. Тобто, при модульно-рейтинговій системі, де враховуються певні об'єктивні фактори, людський фактор, коли зникає психологічний стрес для студентів в зв'язку зі складанням іспитів, що також є мотивацією для студентів працювати наполегливо та систематично протягом всього семестру, іноді складається ситуація протилежна нашим намаганням чітко визначити рівень володіння мовою студентів вищих навчальних закладів. Рівні володіння мовою від рівня А 1 до рівня С 2 викладені та детально описані «Загальноєвропейськими рекомендаціями» [1], і більшість країн вимагають підтвердження рівнів володіння мовою відповідно до положень цього документа.

Але в той час, коли ми намагаємось привести нашу систему освіти в відповідність до європейських стандартів, враховуючи особливості нашої національної освіти, інші європейські країни вже давно обговорюють існуючі проблеми тестування, яке ми беремо за зразок для впровадження в Україні [3].

Наприклад, американські вчені Блейн Р. Уортен та Вікі Спандел, які очолюють програму з методології досліджень та оцінювання, визначили сім найбільш важливих напрямків критики тестів в США [4].

1. Результати тестів не відображають ніяким чином, як проходив процес отримання знань та

вмінь на заняттях.

2. Тести мало відображають індивідуальні особливості студентів та учнів.
3. Зміст досягнень за результатами тестування розуміється неправильно.
4. Тести диктують та обмежують напрямки викладання.
5. Тести призводять до ситуації «навішування ярликів» на студентів, що має негативні наслідки для цих студентів.
6. Тести не враховують расові, культурні та соціальні відмінності в суспільстві.
7. Тести оцінюють лише частково знання та вміння студентів.

Вони підкреслюють також, що жоден тест не є досконалим, що сам по собі тест не може зашкодити студенту. Але інтерпретація навіть найкращих тестів може виявитися як позитивною, так і негативною, якщо вони неправильно використовуються та пояснюються.

В зв'язку з цим американські вчені Блейн Р. Уортен та Вікі Спандел наполягають на правильному використанні результатів тестів та звертають увагу на такі 12 важливих моментів, які пов'язані саме з результатами оцінювання:

- повинні використовуватися лише ті тести, які відповідають меті тестування;
- кожний тест містить помилки;
- неможливість прийняття правильного важливого рішення стосовно студента на основі тільки одного тесту, який містить помилки;
- в тестах не враховуються індивідуальні особливості студента, про які відомо його викладачеві;
- отримання більш високих балів за результатами тестів не свідчить про те, що студент буде працювати краще, ніж студент, який набрав менше балів;
- кожен тест охоплює лише частину матеріалу, але студент може знати краще одну тему, і зовсім не знати іншу;
- всі автори тестів повні ентузіазму щодо тестів, розроблених саме ними, і це часто призводить до невідповідності реальних результатів тестування очікуваним результатам;
- тест не дає відповіді, чому студент отримав саме такий результат;
- неправильний порівняльний аналіз тестів призводить до виникнення нездорової конкуренції;
- тести впливають на вибір програм навчання заради отримання кращих результатів, що в свою чергу не дає повної картини реальної ситуації;
- іноді використовуються неякісні тести;
- якщо результати тестів інтерпретуються неправильно, це свідчить про непрофесіоналізм самих викладачів.

Якщо ми не будемо крокувати разом з іншими країнами в обговорюванні цих проблем, а будемо фокусувати наші зусилля тільки на пропаганді та впровадженні нововведень з тестування, в той час як роз'яснювальна робота зараз також є надзвичайно важливою, оскільки відчувається все-таки недостатня кількість детальної інформації, то ми ризикуємо не лише відстати в етапах свого розвитку, а й знову закласти в нову систему старі проблеми.

Але наша система освіти має перевагу перед системами освіти західних країн. Хоча зовнішнє тестування та визначення рівнів володіння мовою є нововведенням в Україні, воно тільки починає впроваджуватися і ще немає такої чіткої та відпрацьованої системи, яку мають європейські країни, саме це надає Україні перевагу, оскільки впроваджуючи цю систему ми можемо взяти до уваги і негативний досвід цих країн. Нам легше вже зараз зробити зміни в цій системі на етапі її створення, ніж коли вона є відпрацьованою та злагодженою системою, тобто ми маємо всі умови, щоб бути на крок попереду західних країн.

Ми маємо ще одну перевагу, а саме — наша країна завжди пишалася своїм людським та науковим потенціалом. Є відомим той факт, що через певну соціально-політичну та економічну ситуацію в країні велика кількість спеціалістів виїхала за кордон, де із задоволенням приймали фахівців з високим рівнем підготовки. На хвилі нововведень та відмови від традиційної системи освіти потрібно докласти зусиль для збереження того, що саме в старій системі освіти робило наших фахівців широко визнаними в тій чи іншій галузі, тобто потрібно не категорично відмовлятися від старої системи, а також глибоко вивчати свій власний досвід, щоб створити дійсно якісну нову систему освіти.

Саме зараз викладачі вищих навчальних закладів, щоб створити підґрунтя для якісної вищої

освіти, повинні брати безпосередню участь в обговоренні проблем середньої школи, зокрема проблеми тестування, оскільки ці проблеми, які будуть невирішені в середній школі, автоматично переходять до вищої школи. Наприклад, це стосується незалежного тестування, яке визначає рівень знань та сформованість вмінь та навичок випускників шкіл. За результатами оцінювання в середній школі випускників приймають до вищих навчальних закладів. Зрозуміло, що рівень В 1 та рівень В1+, які повинні мати випускники середніх шкіл згідно з «Загальноєвропейськими рекомендаціями» [1], є початковим рівнем, з якого починається навчання у вищому навчальному закладі.

Гарантована відповідність рівням знань А 1, А 2, В 1, В 1+, сформованість навичок та вмінь учнів середньої школи визначають відповідну подальшу роботу вищої школи на набуття рівнів В 2, С 1, С 2. Це повністю змінює напрямки роботи викладачів, вимагає іншого підходу до написання навчальних посібників, створення та розроблення різних курсів, оцінювання студентів вищої школи тощо.

Саме зараз викладачам вищих навчальних закладів потрібно брати участь в обговоренні результатів зовнішнього тестування, оскільки вони бачать цю проблему не тільки з точки зору досягнення учнями відповідного рівня знань, вони розглядають її ширше — з точки зору подальшого розвитку та удосконалення навичок та вмінь, тобто з точки зору проблем вищої школи.

Викладачі вищих навчальних закладів не можуть бути байдужими до якісного наповнення тестів, їх структури та критеріїв оцінювання, а також перспективи стандартизованих тестів, зокрема з іноземної мови. Зовнішнє тестування визначає той рівень, з якого починається вища школа.

Не всі вищі навчальні заклади погоджуються з прийняттям результатів зовнішнього тестування як таких, що є вступними до вузів, а особливо це стосується іноземної мови. Для цього є певне підґрунтя, яке потребує негайного обговорення та отримання відповідей. З одного боку, при тестуванні необхідно визначити рівень знань, сформованість вмінь та навичок відповідно до вимог шкільної програми. З іншого боку, необхідно також визначити в цілому загальний рівень учня, що робить його конкурентоспроможним при вступі до вищого навчального закладу. Але в даному випадку як учні, так і викладачі повинні чітко розуміти критерії оцінювання, які завдання демонструють більш високий рівень знань, ніж вимагається шкільною програмою.

І ще одне з важливих питань: чи готові самі вчителі до впровадження в педагогічну практику зовнішнього тестування як нової системи оцінювання? Викладачам також потрібні знання, що стосуються цієї проблеми, необхідно спочатку розпочати детальніше ознайомлення з базовими документами, окреслити напрямки просвітницької роботи.

Стандартизація тестів — це ще одне важливе завдання. Стандартизований тест — це тест, який пройшов апробацію на досить великій кількості учасників тестування і має стабільні показники якості, а також специфікацію — паспорт з нормами, умовами та інструкціями для його багаторазового використання в різних умовах. В свою чергу стандартизований тест буде мати великий вплив на не стандартизовані тести (викладацькі тести, які складаються самими викладачами для своїх студентів). І знову ми повертаємося до тієї ж самої проблеми. З одного боку, нам дуже потрібна стандартизація, а з іншого боку, потрібно пам'ятати, що стандартизація може обмежити діяльність викладачів і у випадку неврахування важливих моментів навпаки призвести до негативних наслідків.

Взагалі освітяни повинні розуміти всі переваги та недоліки своєї роботи, передбачати можливий розвиток подій, і не боятися обговорення своїх результатів. Багато негативних наслідків в нашій освітянській практиці пов'язані саме з неприйняттям деяких фактів, які суперечать впровадженню нововведень місцевого та національного масштабу в нашу практику.

Висновки

Таким чином, автори зробили висновки про те, що необхідно зробити такі кроки:

1. Вивчити позитивний та негативний досвід, що існує в загальноєвропейському просторі.
2. Проаналізувати найкращі досягнення нашого вітчизняного досвіду (як нового, так і старого).
3. Почати широке обговорення освітянських проблем в суспільстві.
4. Провести важливі експериментальні практичні дослідження в напрямку тестування.
5. Провести стандартизацію тестів.

Тільки від спільних зусиль усіх освітян та громадськості залежить успіх та якість освіти в країні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання : [наук. ред. українського видання. С. Ю. Ніколаєва]. — Київ: Ленвіт, 2003. — 273 с.
2. Тесленко В. На шляху до нової парадигми освіти / В. Тесленко // Іноземні мови в навчальних закладах. — 2007. — № 3. — С. 4—5.
3. Glass G. V. Testing Old, Testing New... //Symposium on Measurement and Testing. Vol. 2. — Lawrance Erbraum Associates, 1986. — P. 14.
4. Blaine R. Worthen, Vicky Spandel. Putting the Standardized Test Debate in Perspective // Education Psychology, 96/97. — P. 237.

Матеріали статті рекомендовані до опублікування оргкомітетом ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта» (10—12 червня 2008р.)

Насонова Наталія Анатоліївна — старший викладач, **Рибко Наталія Вікторівна** — викладач.

Кафедра технічного перекладу, Вінницький національний технічний університет